

تجربه ها و توصیه های یک مبلغ

<"xml encoding="UTF-8?">

آنچه در ذیل آورده شده، تجربیات بیش از 24 سال تبلیغ می باشد. البته بسیاری از روحانیون گرانقدر ممکن است تجربیات بیشتری را به دست آورده باشند که مجموعه این تجربیات می تواند برای همه و خصوصاً کسانی که در ابتدای مسیر تبلیغ دین می باشند سودمند باشد.

1. آن چه باید برای مبلغ مهم باشد، تفسیر و تبیین قرآن کریم و کلام عترت طاهره (مخصوصاً نهج البلاغه و صحیفه سجادیه) است. بنابراین باید سعی کرد که با آنها انس گرفت تا معلم انس دیگران گردید.

2. اخلاص مهم ترین اصل برای یک مبلغ دینی است و آن گوهری است که خدای متعال به دوستداران خود عطا فرموده است. برترین رستگاری به واسطه اخلاص قابل دسترسی خواهد بود. از این رو هر چه اخلاص بیشتر باشد، پاداش دنیوی و اخروی بیشتری را به دنبال خواهد داشت.

3. تبلیغ دین از مهم ترین وظایف و تکالیفی است که بر عهده مبلغان گذاشته شده است. همواره باید همت کرد تا در ادای این تکلیف بزرگ الهی کوتاهی صورت نپذیرد و به بهترین صورت انجام شود.

4. مبلغ باید خوف و خشیت الهی داشته باشد؛ زیرا در صورتی که این ترس و خشیت الهی برای او حاصل نشده باشد، به مقام مبلغ از دیدگاه قرآن نائل نشده است.

5. مبلغ باید مراقب باشد و بداند هر چه بر زبان می آورد، علاوه بر این که در پیشگاه قادر متعال مورد بررسی قرار خواهد گرفت، خلق خدا هم برای آن حساب ویژه باز می کنند. بنابراین باید سعی کند آن چه را که می گوید، خود، عامل آن باشد.

6. مبلغ باید حق بگوید؛ اگر چه تلخ و سنگین برای خود یا دیگران باشد؛ هر چند در بیان حق باید با سلیقه بود و به بهترین شیوه و در بهترین زمان آن را ارائه کرد.

7. مبلغ باید با اصطلاحات روز تا حد عمومی آشنائی لازم را داشته باشد تا در تبیین و توضیح مباحث بیشترین توفیق را داشته باشد. مانند: اصطلاحات جامعه شناسی، روانشناسی، اقتصاد، سیاست و آنچه در حوزه دین پژوهی مطرح است.

8. از آیات و روایات استفاده فراوان صورت گیرد که هم مردم با آنها انس بگیرند و هم اثر وضعی و نورانیت آن بر دل ها بر جای بماند.

9. طبیعی است که یک مبلغ هر چقدر هم توانا باشد، پاسخ همه سوءالات را نخواهد دانست. بنابراین باید درباره آنچه نمی داند، از پرسشگر طلب فرصت نماید تا پاسخ آن را با مطالعه و یا در ارتباط با مراکز مربوطه به دست آورد لذا به این دو اصل مهم توجه داشته باشیم: آنچه را که نمی دانیم نگوئیم و نیز آنچه را که بر آن آگاه نیستیم نفی ننمائیم.

10. سخنران سعی کند پیش از شروع هر منبر مطالب را آماده و دسته بندی نماید. همچنین موضوع بحث را برای خود مشخص کرده و فیش برداری لازم را انجام دهد.

11. بر این باور باشیم که هنگام سخنرانی، یکی از مستمعین حضرت ولی عصر (عج) است؛ لذا باید مراقب آداب سخنوری و منبر باشیم در عین آن که مطالب باید از اتقان و استحکام لازم برخوردار باشد.

12. برای این که مطالب بر مستمعین اثر مطلوب داشته باشد، باید مباحث برای خود گوینده کاملاً هضم شده باشد. در صورتی که مباحث از مسائل معنوی و قلبی باشد، باید آن را باور نمود تا تأثیرش را بر مستمعین بگذارد.
13. در صورتی که با جمعی از مبلغین به سفر تبلیغی رفته اید، مناسب است مباحث خود را برای ارزیابی ارائه دهید که اگر اشکال و ایرادی وارد باشد، توسط دوستان مرتفع گردد.
14. در میهمانی هایی که گاهی حاضر می شویم، خیلی باید مراقب رفتار و حتی نحوه خوردن و آشامیدن خود باشیم؛ زیرا این نشست و برخاست ها برای مردم درس و آموزش خواهد بود و مردم خیلی از مسائل را در این نوع جلسات می آموزند.
15. مردم به واسطه حسن ظنی که به مبلغان دارند، به آنان علاقه مند می شوند و به سخنان آنها با تمام وجود گوش فرا می دهند. از این رو سعی کنیم این حسن ظن و احتمال صدق را که به سخنان ما می دهند، بیشتر تقویت کنیم.
16. به قول یکی از اساتید؛ اثر تبلیغ، ابتدا باید در خودمان ظهور و بروز نماید در غیر این صورت ممکن است زمینه خسران را برای خود فراهم کرده باشیم. اگر ما از خدا و معاد و قرآن و پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و امامان معصوم علیهم السلام سخن می گوئیم، باید مفاد و محتوا و مضمون آن را در خود به باور بنشانیم.
17. با اصطلاحات سنگین و مغلق و غیرقابل دریافت و فهم با مردم سخن نگوئیم؛ بلکه سعی کنیم عموم مردم را در نظر بگیریم و مطالب را با مبانی محکم و ادبیات عامه بیان کنیم. اگر استعداد مردم منطقه در نظر گرفته شود در این صورت تأثیر سخن دلنشین تر و ماندگار خواهد بود.
- «كَلِّمُوا النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ».
18. از دعاهاى مأثوره بیشتر استفاده کنیم؛ زیرا خواندن دعا و معنای آن تأثیر عمیقی را بر جان ها می گذارد و روح را صیقل می دهد و تلطیف می نماید.
19. موعظه، پند و مباحث اخلاقی، زبان فطرت است و در جلسات خصوصاً در ماه مبارک رمضان در جای خود اثر و بازتاب وسیعی را بر جای خواهد گذاشت.
- «وَأَخِي قَلْبَكِ بِالْمَوْعِظَةِ وَأَمْنُهُ بِالزَّهَادَةِ وَ...» (1)
- در قرآن کریم به بحث موعظه توجه ویژه ای شده است؛ به گونه ای که خدا در مقام موعظه کننده قرار می گیرد، می فرماید: «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ» (2)
- و در جای دیگر می فرماید: «يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ»
20. هیچ گاه بیان خوب و یا صدای خوب خود را عامل فخر فروشی بر دیگران قرار ندهیم؛ بلکه همواره این دو نعمت وسیله ای برای رسیدن به مقاصد عالیه قرار داده شود.
21. همواره از بزرگان به بزرگی یاد شود تا برای دیگران درس باشد که از بزرگانشان به عظمت و بزرگی یاد کنند.
22. به نظر می رسد هر مبلغی باید یک دوره علم تجوید - که حداکثر در 30 جلسه و بلکه کمتر می تواند آن را بگذراند - جزو برنامه های اصلی خود قرار دهد. هنگام تبلیغ گاهی امام جماعت می شود و گاهی باید در جلسات قرائت قرآن شرکت کند و به هیچ وجه صلاح نیست که این فن را ندانسته، به قرائت و تلاوت اقدام نماید. مهم ترین فایده علم قرائت و تجوید آن است که کلام الهی را آن گونه که شایسته است قرائت نماید. لازم به یادآوری است، به کارگیری بخشی از مسائل علم تجوید به فتوای فقهاء واجب و لازم شمرده شده است.
23. هیچ گاه به تعریف و تمجید دیگران دل نبندیم. اگر سخن حقی گفته شده، سرزنش دیگران نباید هیچ تأثیری

بگذارد؛ زیرا عزّت از جانب حق تعالی است و آدمی باید به آن عزّت ببالد چرا که ذلت الهی را هیچ کس نمی تواند از بین ببرد.

«إِلَهِیْ إِنْ نَصَرْتَنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي يَخْذُلُنِي وَإِنْ خَذَلْتَنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُنِي» (3)

24. مبلّغی که با منطقه تبلیغی خود ناآشنا است، سعی کند اعتماد مردم را به خود جلب نماید تا مردم به این باور برسند که او برای اصلاح امور دینی آنها آمده است و هیچ گاه طمع به مال مردم را در دل خود نپورانده و اغراض غیرالهی ندارد.

25. ذکر توسّل، آثار بسیار با برکتی دارد به شرط آن که روضه های مستند و با شرائط مناسب مجلس خوانده شود. در صورتی که حال روضه خواندن ندارید، به عرض یک سلام به ذوات مقدسه اکتفاء کنید؛ زیرا روضه ای که شرایط لازم را برای تأثیرگذاری از جانب مبلّغ نداشته باشد اثر خوبی بر مبلّغ و مستمع نخواهد گذاشت.

26. مبلّغ باید سعی کند پیام الهی را که سنگین است، «إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا» (4)

چرا که ما به زودی سخنی سنگین به تو القا خواهیم کرد.

به دل و جان مستمع وارد نماید و این مهم ترین وظیفه مبلّغ دینی است: «وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ» (5).

27. هر مبلّغی در ایام تبلیغ برای خود برنامه ای داشته باشد و از حالات و وضعیت روحی و معنوی خود غافل نباشد؛ زیرا همواره باید از افراط و تفریط در همه چیز پرهیز نمود.

28. به روحانیون محلی که وقت خود را به صورت کامل صرف مسائل منطقه می کنند و در حقیقت با این ایثار، جهاد می کنند و برخی ممکن است تا حدی از مسائل دقیق حوزوی بعیدالعهد باشند، احترام بگذاریم و آنها را آزرده خاطر نکنیم.

29. در سخنرانی ها سعی شود از این که همه مطالب به اسلام نسبت داده شود، پرهیز گردد و در غیرمحکّمات از کلماتی چون «به نظر اسلام مطلب این است» و یا «همه این مطلب را می گویند» و «کسی چنین چیزی نگفته است» و یا «این اشتباه محض است که کسی چنین سخنی بگوید» و یا «هر کسی این حرف را زده اشتباه کرده» احتراز شود؛ زیرا علوم الهی بسیار وسیع، عمیق و دقیق است و نمی توان هر مطلبی را به اسلام نسبت داد. در منبر باید از محکّمات دینی سخن گفت و از متشابهات پرهیز کرد و در نظریات اعتدال را رعایت نمود.

30. سعی کنید به شبهات روز در رابطه با مسائل دینی، تا حدی که تخصص دارید، با ادبیات عمومی پاسخ لازم بدهید.

31. بیان سیره معصومین علیهم السلام باید جزو برنامه های اصلی در ایام تبلیغ باشد. سعی کنیم سیره و سنت پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله وسلم را در بخش های مختلف به مردم آموزش دهیم. فراموش نکنیم که بخش مهمی از مشکلات چه در سطح جامعه و چه در سطح خانواده با الگو گرفتن از سیره آن بزرگواران به سادگی حل می شود.

32. مبلّغ به مباحثی که مسلّط نیست نپردازد. خصوصاً در مراکز علمی و دانشگاهی باید با دقت فراوان سخن گفت و جوانب مطلب و موضوع بحث را به طور کامل مورد ارزیابی قرار داد و حتّی گزینش احادیث و روایات به مقتضای زمان و مکان صورت گیرد.

33. در پاسخ به سوءالات، سهل انگاری و آسان اندیشی نشود. باید به پرسش های جوانان با دقت گوش داد و با دقت به آنها پاسخ داد. حتی برای پاسخ به سوءالات آنها جلسات اختصاصی قرار داده شود و از آنها دعوت به عمل آید.

34. در صورتی که در محل تبلیغ، جوانان بیشتر حضور دارند، گروه های مطالعاتی و کتابخوانی راه اندازی شود و خود مبلغ هدایت آنها را عهده دار شود. گروه های مختلف را با مشخص کردن سرگروه می توانید راه اندازی کنید که بسیار موثر و مفید است. کتاب های شهید مطهری قدس سره بهترین گزینه برای این کار است؛ به شرط آن که از کتاب های آسان شروع شود و برای رفع اشکالات و پاسخ به سوءالات زمانی خاص در نظر گرفته شود.
35. بحث دشمن شناسی و مسائل بین المللی اسلام از مسائل مهمی است که باید در این زمان بیشتر از همه به آن توجه داشت و دیگران را به آن توجه داد. باید روش های مختلف ورود و نفوذ دشمن را شناخت و در مقابل آنها موضع گرفت.
36. مبلغ باید به مسائل فرهنگی توجه عمیق داشته باشد. تصحیح فرهنگ خانه و خانواده در رأس امور فرهنگی است.
37. در صورتی که توان لازم را در خود می بینید، در مدتی که در منطقه تبلیغی حضور دارید به امر مشاوره پردازید. البته همه احتیاط های لازم باید مورد توجه قرار گیرد.
38. هیچ گاه نباید اظهار خستگی کرد و باید دعوت مردم را برای حضور در مجالس مذهبی و عمومی اجابت کرد.
39. این گونه نباشد که مبلغ تنها وظیفه تبلیغی خود را سخنرانی بداند؛ بلکه باید از هر ابزار درست و صحیح برای تبلیغ دین استفاده کرده و البته باید شرایط و موقعیت زمانی و مکانی را به طور کامل مورد توجه قرار داد.
40. رعایت حرمت بزرگان محلی و خانواده های شهدا و ایثارگران و محترمین و ریش سفیدان از ضروریات است.
41. از عوام زدگی و تحت تأثیر اشخاص با نفوذ و غیرصالح قرار گرفتن پرهیز گردد.

پی نوشت ها :

1. نهج البلاغه، نامه 31.
 2. سبا، 46.
 3. دعای عرفه امام حسین علیه السلام.
 4. مزمل، 5.
 5. مائده، 99.
- * نوشته حاضر از کتاب ره توشه راهیان نور، ویژه ماه رمضان سال 85 تهیه شده است.